

Predstavljanje knjige *Etika umjetne inteligencije* dr. sc. Tomislava Bracanovića

Predstavljanje knjige *Etika umjetne inteligencije* dr. sc. Tomislava Bracanovića u Odjelu za odrasle Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak, Rimska ulica 27, 28. veljače 2023. s početkom u 18 sati.

Tomislav Bracanović, *Etika umjetne inteligencije* (Zagreb: Institut za filozofiju, 2022).

U Odjelu za odrasle Narodne knjižnice i čitaonice Vlado Gotovac Sisak 28. veljače 2023. predstavljena je knjiga *Etika umjetne inteligencije* dr. sc. Tomislava Bracanovića.

Na početku književnog susreta, okupljenima se obratila voditeljica Odjela za odrasle Vesna Ivanković, predstavivši bogat opus i akademska postignuća autora, s naglaskom na njegove knjige *Evolucijska teorija i priroda morala* (2007), *Normativna etika* (2018) i *Etika umjetne inteligencije* (2022), objave u vodećim svjetskim časopisima u područjima bioetike i primijenjene etike (*Medicine, Health Care and Philosophy, Journal of Medicine and Philosophy* i *Developing World Bioethics*), članstvo u UNESCO-ovoj Svjetskoj komisiji za etiku znanstvenog znanja i tehnologije (COMEST) te predavačku djelatnost na Fakultetu elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu. Zahvalila se i Marini Kasi, profesorici filozofije, logike i etike u Gimnaziji Sisak, koja je za književni susret zainteresirala velik broj maturanata i članova debatnog kluba.

Uvodnu riječ o knjizi održao je Viktor Ivanković, koji je u nastavku susreta i moderirao raspravu s publikom. Ivanković je ocijenio da autorova knjiga na različite načine nudi izvrstan uvod. Najprije, ona je uvod kako laicima tako i filozofima u vrlo razgranato područje umjetne inteligencije, koje zbog epistemičkih zahtjeva tehničke naravi vrlo često intimidira zainteresirane; ističe i da Bracanović radi odličnu selekciju upravo onih tema kod kojih se umjetna inteligencija i etika najbliže susreću. Zatim, knjiga odlično uvodi u osnovne teorije normativne etike, kao što su utilitarizam, deontologija, etika vrline, ugovorna teorija, etički relativizam, te u često korištene pojmove i načela u primijenjenoj etici kao što je načelo predostrožnosti. Naposljetku, knjiga sjajno uvodi i u narav rasprava u problemski-orijentiranoj primijenjenoj etici analitičke filozofske tradicije.

Autor knjige Tomislav Bracanović u uvodnoj je riječi objasnio da njegova motivacija za obrađivanjem ove teme leži u sveprožimajućoj naravi umjetne

inteligencije, koja u sve većoj mjeri zahvaća proizvodnju, promet, komunikaciju, znanost, medicinu, obrazovanje, zabavu, međuljudske odnose i druge aspekte svakodnevice. Središnje je etičko pitanje kako i na kojim etičkim temeljima ove nove tehnologije treba usmjeravati.

Umjesto detaljnog opisa svakog od poglavlja, Bracanović je okupljenima izložio pet važnih distinkcija koje se u knjizi pojavljuju i obrađuju.

Prva je distinkcija između teorijske i inženjerske umjetne inteligencije. Teorijska umjetna inteligencija bavi se apstraktnim pitanjima, kao što je određenje samog pojma inteligencije ili ljudskog mišljenja, te mogućnošću repliciranja takvog mišljenja u stroju. Bracanović u knjizi posvećuje više pozornosti inženjerskoj umjetnoj inteligenciji, koja se bavi konkretnim tehničkim rješenjima i inovacijama kao što su autonomna vozila, dronovi za poljoprivredu ili ratovanje, programi za igranje šaha, programi za predviđanje mjesta budućih zločina itd.

Druga distinkcija tiče se generičkih etičkih pitanja, koja stoje nasuprot onim specifičnima. Generička pitanja javljaju se kod gotovo svih primjena umjetne inteligencije, primjerice, pitanja sigurnosti, štete, privatnosti, zloupotrebe ili transparentnosti. No specifična pitanja, ona Bracanoviću zanimljivija, tiču se samo nekih inovacija iz područja umjetne inteligencije i razjašnjavaju se u daljnjim distinkcijama.

Treća distinkcija razlikuje konvencionalna i autonomna vozila. Na razvoju autonomnih vozila rade gotovo sve veće automobilske tvrtke i u dogleđnom bi vremenu primjena takvih vozila mogla postati realna opcija. Bracanović se pita trebaju li takva vozila zamijeniti konvencionalna s obzirom na njihovu mogućnost smanjenja broja prometnih nesreća i kako ih „etički“ programirati u slučajevima u kojima je nesreća neminovna, ali u kojima ona mogu utjecati na konačni ishod. Primjerice, treba li autonomno vozilo etički preferirati vlastite putnike, pješake, ljude u drugim vozilima, starije osobe, mlađe osobe ili pak neku nespomenutu kategoriju?

Četvrtom distinkcijom Bracanović pokušava zahvatiti razlike u odlučivanju između ljudskih donositelja odluka i odluka koje su ishod strojnog učenja. Strojno učenje označava onu umjetnu inteligenciju koja je sposobna sama učiti iz podataka kojima dobiva pristup. Iako strojno učenje može uvelike pripomoći ljudskom odlučivanju, primjerice u razmatranju svih aspekata odluke i izbjegavanju kognitivnih pristranosti, s njime se javljaju i važni etički prijevori. Primjerice, neke socijalne službe u SAD-u koriste računalne alate pomoću kojih utvrđuju postoji li u nekim obiteljima opasnost od zlostavljanja i zanemarivanja djece i na temelju takvih procjena odlučuju hoće li intervenirati u obitelji. Nadalje, umjetna inteligencija u stanju je, katkad s većom uspješnošću, postaviti dijagnozu pacijentima i to na način koji nije dokučiv

liječnicima, što dovodi u pitanje mogućnost da pacijent na predloženi tretman da svoj informirani pristanak.

Peta i posljednja Bracanovićeva distinkcija tiče se po njegovom sudu najvažnijih etičkih teorija, utilitarizma, koji etičnost mjeri prema dobrim i lošim posljedicama djelovanja, i deontologije, koja u slučaju primjene umjetne inteligencije u obzir više uzima načela poput ljudskog dostojanstva ili ljudskih prava.

U odgovorima na pitanja iz publike, Bracanović se osvrnuo na najrecenznije tehnološke napretke u području umjetne inteligencije, u prvom redu na interaktivni sustav ChatGPT. Raspravljalo se o prijetnjama koje ChatGPT predstavlja u obrazovanju, preciznije kod autorstva studentskih radova, te o socijalnim aspektima interakcije sa sličnim interaktivnim sustavima. Bracanović je raspravljao i o obrađivanju sveukupne tematske cjeline umjetne inteligencije, odabiru tema za poglavlja i o tome kako je nastojao izbjeći da knjiga u skoroj budućnosti postane zastarjela, imajući u vidu daljnji tehnološki napredak koji je teško predvidjeti. Nije izostala niti rasprava o tome na koji bi način tehnološki pomaci u području umjetne inteligencije mogli promijeniti naša razmišljanja o smislu života.

Viktor Ivanković

